

STEINKOBBE – ELSKET OG HATET

Steinkobbene i Norge har vært utsatt for masseslakt og forsøkt utryddet flere ganger. Også i 2010 er den truede kystselen forfulgt og forhatt, og myndighetene har gitt grønt lys til nok en jakt som bryter med forskernes råd. Samtidig er selen dypt elsket og et ikon i internasjonal miljøkamp. →

SKUDDPREMIE TRU

Mens USA og EU tar avstand fra fangst av sel, er det skuddpremie på dem i Norge. Steinkobbene er sårbare og står på rødlisten, likevel skytes det hundrevis hvert år. Nå frykter havforskerne at jakten skal utrydde lokale selbestander.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Fakta

Steinkobbe (Phoca vitulina)

- Status: Sårbar (Norsk rødliste 2006)
- Norsk bestand: 6 700 dyr
- Størrelse: Cirka 150 centimeter
- Vekt: 80-100 kilo
- Levealder: Cirka 35 år
- Leveområde: Langs hele kysten
- Utpreget flokkdyr, som lever i kolonier på skjær og sandbanker
- Beskyttet av Bernkonvensjonen, liste III

Kilde: Havforskningsinstituttet

Få andre skapninger kan skilte med like berømte støttespillere. Først ute var Birgitte Bardot, men også kjendiser som Paul McCartney, Martin Sheen, Pierce Brosnan og medlemmene i Red Hot Chilli Peppers har engasjert seg i kampen mot selfangst. Siste skudd på stammen er Baywatch-stjernen Pamela Anderson, som nylig lot seg fotografere med sel på brystet. Mange amerikanere og europeere oppfatter jakten som barbarisk og etisk forkastelig. Ved jevne mellomrom rettes det massive protester mot selfangstnasjonene. Sammen med Canada, Grønland, Russland og Namibia befinner Norge seg i et utskjelt selskap.

JAKTER PÅ TRUET ART

Det har så langt ikke hindret norske selfangere i å fortsette en storstilt fangst av grønlands-sel ved Jan Mayen og Svalbard. Men også kystselen steinkobbe, som er truet ifølge rødlisten fra 2006, utsettes for jakt. I år er det gitt grønt lys for å skyte 470. Også denne gangen har Fiskeridepartementet valgt å sette kvotene over forskernes anbefaling på 413 dyr. Rådet om fangststopp i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane ble ikke hørt. Havforskerne frykter at jakten kan føre til at lokale bestander blir utryddet, og har advart mot fangst i de to fylkene i flere år. En av grunnene er at en rekke kommuner har satt skuddpremie på steinkobbe. Noen steder får jegerne 700 kroner for hver selkjeve de legger på bordet.

– Fordi forvaltningen skjer fylkesvis, kan dette resultere i at en genetisk isolert bestand utryddes dersom hele fylkeskvoten tas i ett underområde, skriver Havforskningsinstituttet i sin anbefaling for årets selfangst. Instituttet ber nå om en internasjonal gjennomgang av Norges forvaltning av kystsel.

OPPTIL 40 PROSENT NEDGANG

Steinkobbene trives best med det nære og kjære. Derfor er det stor forskjell på hvor

sårbare de ulike bestandene er. Noen er store og levedyktige, mens andre har opplevd store reduksjoner de siste årene, opptil 40 prosent. Siden 2003 har myndighetene konsekvent satt jaktkvotene mye høyere enn den faglige anbefalingen. Det har medført at norske steinkobber samlet sett har gått tilbake. I perioden fra 1996 til 1999 ble det registrert 7 500 dyr i Norge. Da man gjorde nye tellinger i 2003 til 2006 fant man 6 700. Siden den tid har uttaket vært betydelig. I fjor ble det skutt 585 steinkobber, 235 flere enn faglig anbefalt. I 2008 og 2007 ble det felt cirka 900, hele 650 dyr mer enn anbefalt begge år.

Fiskerirådgiver Gunnar Album i Norges Naturvernforbund er ikke mot seljakt, men understreker at den må skje i tråd med faglige råd.

ER RØDLISTET SEL

Siden 2003 har myndighetene konsekvent satt jaktkvotene betydelig høyere enn den faglige anbefalingen.

– Jeg synes det er greit at man fangster kystsel, men man må ikke gå ut over det bestanden tåler. Det er viktig at jakten skjer på et vitenskapelig grunnlag, sier Album.

SPIDDET SELER PÅ KROKER

Steinkobbe er et av havets rovdyr, og akkurat som sine artsfrender på land har de vært

forfulgt og forsøkt utryddet. På begynnelsen av 1900-tallet ble det satt opp kroker på holmer og skjær, slik at dyrene skulle bli spiddet på vei ut i vannet. Praksisen varte frem til 1940. I store deler av forrige århundre gjennomførte norske myndigheter kampanjer for å fjerne steinkobbene fra norske fjorder. Tusenvis av sel ble tatt, og jakten var så effektiv at sjøpattedyret var så

godt som utryddet i store deler av landet. Det førte til at kystsel ble totalfredet fra svenskegrensen til og med Sogn og Fjordane i 1973.

Nå er situasjonen annerledes. Steinkobbene har vendt tilbake til de fleste fjorder og er å finne langs hele norskekysten, med størst tetthet i Sør-Trøndelag og i Nordland. Og med vekst i bestandene følger kravet om jakt. Selen har ingen høy stjerne hos dem som lever av å høste fra naturen. Årsaken er enkel. Sel spiser fisk og er bærer av en parasitt som kan smitte over på fisk. Fisk som menneskene vil ha. Slikt blir det bråk av. Fiskeridepartementet tillater nå jakt i ni fylker, fra Østfold i sør til Finnmark i nord.

– TAR IKKE SÅ MYE FISK

Professor Karl Inne Ugland ved Universitetet i Oslo mener steinkobben beskyldes for å ta langt mer fisk enn den i virkeligheten gjør.

– Det er akkurat som hos ulven. Når bestanden vokser, blir det et hylekor som krever mer jakt. Men det er en myte at selen ødelegger fiskebestandene. Hvis sel og andre sjøpattedyr hadde spist så mye fisk som enkelte hevder, ville det ikke vært fisk igjen i havet, sier Ugland.

Han mener virkeligheten er langt mer sammensatt og at man også må se på fiskernes egen belastning på fiskebestandene.

FISKER TONNEVIS AV RØDLISTEFISK

De siste årene har Natur & miljø gått gjennom Norges fiskerier og funnet et omfattende fiske av rødlistede arter. Tobis, øyepål, brisling, uer, pigghå, blålange og kysttorsk står alle på rødlisten. Likevel fiskes de i tonnevis. Kysttorsken er et godt eksempel. Bestanden nord for 62. breddegrad er sterkt truet. Både det norske og det internasjonale havforskningsinstituttet anbefaler fiskeforbud. Det rådet følges ikke. I 2008 ble det fisket 26 000 tonn. I tillegg kommer fritidsfisket, som trolig ligger på 10 000 tonn i året. Steinkobben på sin side tar cirka 300 tonn årlig, ifølge nye beregninger fra Havforskningsinstituttet. Det er cirka 1 prosent av det kommersielle fisket.

– Jeg kan ikke forstå at noen mener de har rett til å slakte ned en selbestand. Dette handler ikke bare om forvaltning, det er også et etisk spørsmål. Selen er del av havets økosystemer. Den tar sin del av fisken, og det er helt naturlig. Menneskets overfiske er derimot ikke naturlig, og det utgjør en langt større trussel mot livet i havet, sier Ugland.

